

Høringsuttalelse vedr. «Endringer i introduksjonsloven og statsborgerloven med forskrifter og utlendingsforskriften»

Vi er lærere ved Nygård skole i Bergen som underviser norsk med samfunnskunnskap for innvandrere med lite skolebakgrunn fra hjemlandet. Skolen vår er en av landets største, og vi har over 1700 elever og deltakere. Blant annet har skolen for tiden ca 15 klasser med spor 1-deltakere (voksne med lite eller ingen skolebakgrunn fra hjemlandet). Da mange av de som søker statsborgerskap, ser ut til å være den typen deltakere som vi underviser, tenkte vi det ville være naturlig å be oss om en høringsuttalelse. Det er ikke blitt gjort.

Som fagpersoner ønsker vi å kommentere noen av endringene i statsborgerloven.

I forslaget til den nye statsborgerloven, kreves det at kandidatene består en norskprøve med nivå A2 og en samfunnskunnskapsprøve med norsk nivå B1. Vi synes dette er urimelige krav for veldig mange av våre deltakere.

Vi stiller også spørsmål ved om det er mulig å lage en valid/gyldig test med disse kravene. En tests validitet sier om testen måler det den er tenkt til å måle. Når man blir testet i samfunnsfag på andrespråket norsk, blir det i størst grad en norskprøve og ikke en samfunnskunnskapsprøve. Det reelle språkkravet blir dermed B1-nivå i norsk. I samfunnskunnskap anslår vi nivået til å være rundt 10.klassenivå når det gjelder krav om kunnskap, systematisering og samtalerefleksjon rundt temaene.

Deltakere med lite eller ingen skolebakgrunn har allerede mistet en viktig, grunnleggende rettighet som barn. I FNs konvensjon om barns rettigheter beskriver artikkel 28 og 29 alle barns rett til utdanning; blant annet er det et viktig mål å "avskaffe uvitenhet og analfabetisme over hele verden".

En del av våre deltakere har aldri gått på skolen. På skolen skulle de bl.a. ha lært:

- Grunnleggende lesekompetanse. Det tar vanligvis 4-5 år med fulltidsundervisning for å lære å lese godt nok til å lese for å lære nye ting – hvis leseopplæringen gis på elevens morsmål. Leseopplæringen fortsetter så videre gjennom hele grunnskolen – bl.a. med tanke på å strukturere og systematisere lærestoffet for å forstå det.
- Å systematisere lærestoffet på en akademisk måte for å kunne forstå komplekse systemer, blant annet i samfunnskunnskap.
- Bevissthet om sitt eget språks grammatikk og sitt eget lands samfunnsforhold.
- Å reflektere over hypotetiske emner og ta til seg abstrakt informasjon som ikke er direkte knyttet til elevens dagligliv.

Når deltakere som mangler dette, kommer til Norge, får de en krevende oppgave. På 5 år skal de prøve å ta igjen alt de skulle ha lært i løpet av grunnskolen. Og de skal gjøre det på et språk de ikke kan.

- De skal lære norsk uten å kunne bruke skrift som et redskap og uten å ha kjennskap til morsmålets grammatikk å bygge den nye kunnskapen på. (Læring

er å knytte ny informasjon til kjent informasjon). Det er mange av våre deltakere som ikke vil nå A2 muntlig. Det er ofte grammatikk de stryker på. De aller færreste vil nå B1 muntlig (som er det foreslåtte norskkravet på samfunnskunnskapsprøven). Vi ser det ikke som mulig å lage denne prøven på A2-nivå fordi språknivået A2 beskriver språkhandlinger i en kjent kontekst og ikke på abstrakt samfunnsnivå.

- De skal lære å lese og skrive på et språk de ikke kan. Dette er svært ineffektivt, og det tar veldig mye lenger enn 5 år. Noen få unge vil klare A2-nivået skriftlig, særlig hvis de får morsmålsstøtte. Ikke alle vil klare A1 skriftlig – særlig de eldste (over 40-50 år).
- De skal lære seg norsk skolekultur og norsk kultur generelt. Deltakerne våre er som regel svært interessert i å forstå det norske samfunnet i praksis, men det er mye de ikke forstår når alle forklaringene er på norsk.
- De får 50 timer med samfunnskunnskapsundervisning på sitt morsmål – sammen med deltakere som har 10-12 års skolebakgrunn og mer. Det norske samfunnet beskrevet på bare 50 timer får enten en veldig overflatisk behandling, eller så må det gjøres på en veldig "skolsk" og systematisk måte, der det forutsettes gode forkunnskaper om emnet. Å bruke skrift er helt nødvendig for å kunne komprimere pensum så mye som nødvendig. Våre deltakere (med lite skolebakgrunn) er ukjent med vår måte å systematisere på og å reflektere hypotetisk rundt samfunnsspørsmål. De kan ikke bruke skrift som hjelpemiddel til å ta til seg informasjonen. Mange av dem kommer også fra stater som ikke fungerer, og de har dermed ikke noe relevant bakgrunnskunnskap om egen stat å bygge det nye lærestoffet på.

Våre deltakere er vant til å lære ting praktisk – til bruk i hverdagslivet. Den samme strategien har de for å lære seg nye ting; bl.a. norsk språk og kultur. Deltakerne våre gjør sitt beste for å orientere seg i det nye samfunnet. De vet at deres manglende leseferdigheter og skolebakgrunn hemmer dem, men de orienterer seg likevel aktivt. De (og vi lærere) er svært glade for de 50 timene med samfunnskunnskap de får. Men samtidig med de 50 undervisningstimene er deltakerne opptatt av å lære seg samfunnet og nærmiljøet i praksis. De skal finne ut av alt de trenger i hverdagen: butikker, priser, skilt (som de ikke kan lese), naobforhold, skole, SFO, barnehage, introduksjonscenter, helsestasjon, fastlege, tannlege, passkontor (med umulige åpningstider), egenmeldingsskjemaer, NAV-skjemaer, barnebursdagsinvitasjoner, oppslag om dugnad, trappevask i borettslaget, fakturaer med enormt mange tall på, brev med vedtak om kommunal eller statlig bostøtte, foreldremøter og utviklingssamtaler...

Samtidig med alt dette, har de ikke kapasitet til å lære seg kunsten å «reflektere over og samtale om grunnleggende verdier og utfordringer i det norske samfunnet knyttet til demokrati, likestilling og menneskerettigheter». De har ikke allmennkunnskaper nok til det, og de har ikke skolelæringsstrategiene som kreves. Antagelig vil ikke alle norske 10.klassinger klare dette. Hvordan skal en somalisk aleinemor som mangler alle 10 årene på grunnskole, greie dette etter bare 50 timer samfunnskunnskap på somali (og en god del norsktimer der hun ikke har gode nok norskkunnskaper til å forstå samfunnsfagbiten)?

Det står i høringsutkastet at det skal legges til rette for individuelt tilpasset opplæring for deltakere med liten skolebakgrunn. Vi lurer på om det vil bli bevilget ekstra penger til dette, og om lovgiverne er klar over hvor mye penger som trengs til dette. Vi frykter at midlene må tas fra de allerede stramme skolebudsjettene, og enten føre til dårligere økonomi for skolene, eller at deltakere vil stryke på statsborgerskapstesten som følge av for lite tilpasset undervisning. Vi vet det tar enormt mange timer å få denne gruppen opp på et nivå der de har en sjanse til å mestre denne testen. Det vil bli dyrt. Deltakere med lite eller ingen skolebakgrunn er allerede en økonomisk belastning for voksenopplæringsssentrene fordi de vil trenge alle de 3000 norsktimene de kan få tilbud om, og ikke alle disse timene blir dekket av staten.

Om den nye loven blir vedtatt, bør det være en åpning for tilpassede prøver for deltakere med liten eller ingen skolegang. De bør kunne ta den muntlig på sitt eget morsmål eller få en annen prøve med mer konkrete emner på norsk. Fritak er også en mulighet – kanskje den mest realistiske med tanke på økonomien. Vi vil gjerne gi deltakerne den undervisningen som trengs for å ta igjen tapte grunnskoleår. Men det kommer ikke lett, og det kommer ikke gratis.

Vi mener det er betenkelig at våre deltakere kan komme til å miste den tryggheten som et norsk statsborgerskap gir – som en direkte følge av at de tidligere i livet har mistet retten til skolegang. Mange av våre deltakere er kvinner og har følt mangelen på likestilling på kroppen hele livet. Mange av dem har brødre som har gått på skole – fordi gutter ofte prioriteres til skolegang. Vi handler dermed imot det norske likestillingsidealet når våre kvinnelige deltakere med lite eller ingen skolebakgrunn ikke får statsborgerskap fordi de ikke er "skolske" nok til å reflektere rundt det norske likestillingsidealet.

På vegne av lærere ved Nygård skole i Bergen;
Ingrid A. Buanes, Kathrine Lehne, Renate Litleskare og Silje Soldal